

ELAPHE DIONE, DE STEPPENRATTENSLANG/

ELAPHE DIONE, THE STEPPE RAT SNAKE

Jan-Cor Jacobs

De steppenrattenslang begint een zeldzame terrariumbewoner te worden. Dat is jammer, want het zijn bijzonder leuke dieren, die gemakkelijk te houden zijn. Bovendien worden het niet van die joekels van slangen die binnen enkele jaren de bak uit groeien.

Elaphe dione heeft een enorm verspreidingsgebied, dat zich uitstrekt van de Zwarte Zee tot in China en Noord- en Zuid-Korea. Daarmee zou het voor de hand liggen dat de soort diverse ondersoorten kent. Maar dit is niet het geval (Schulz, 1996). Zowel wat betreft de lichaamsbouw als de beschubbing zijn er geen noemenswaardige verschillen, stelt Schulz. In het verleden zijn er niettemin twee ondersoorten beschreven: *Elaphe dione niger* en *Elaphe dione tenebrosa*, door respectievelijk Golubeva (1923) en Sobolevskij (1929). Aanleiding hiervoor was het afwijkende, zwarte uiterlijk van deze dieren. Maar in veel populaties van *Elaphe dione* komen donkere tot zwarte dieren voor, zodat in de hedendaagse taxonomie geen sprake meer is van ondersoorten.

De dieren uit Noordoost-China blijken veel groter te kunnen worden dan steppenrattenslangen uit andere regio's. Blijft

Jan-Cor Jacobs

The Steppe Rat Snake is becoming a rare terrarium occupant. That is a pity, since these animals are very nice and easy to keep. Moreover they don't grow to very large animals, that won't fit in their housing within a couple of years.

Elaphe dione has an enormous distribution area, ranging from the Black Sea up to China and North- and South-Korea. Therefore it would go without saying that several subspecies are known. But this is not true (Schulz, 1996). There are no differences worth mentioning in morphology or scalation, according to Schulz.

Nevertheless, two subspecies have been described in the past: *Elaphe dione niger* and *Elaphe dione tenebrosa*, respectively by Golubeva (1923) and Sobolevskij (1929). The authors based these two descriptions on the fact that the animals were almost entirely black. However, dark or black specimens occur in many populations of *Elaphe dione*, and therefore no subspecies are recognized in current taxonomy.

Nevertheless, animals from Northeast-China appear to grow to a much larger size than Steppe Rat Snakes from other regions. Whereas average *Elaphe dione* specimens measure 60-70 cm, animals

de gemiddelde *Elaphe dione* steken op 60 tot 70 centimeter, de dieren uit het noordoosten van China kunnen een lengte bereiken van 1,60 meter (mededeling dr. Rainer Fesser). Het gaat daarbij wel om dieren met de respectabele leeftijd van twintig jaar of ouder. Fesser voegt eraan toe, dat diones uit deze regio bovendien een andere lichaamsbouw hebben. Dan zou men toch geneigd zijn te denken dat deze vorm ooit nog eens de status van ondersoort krijgt.

Karakter

De steppenrattenslang staat erom bekend een uiterst nieuwsgierige en rustige terrariumbewoner te zijn. De reuzen die uit China afkomstig zijn, staan echter te boek als ietwat nerveus. Feit is, dat mijn Chinese koppeltje onmiddellijk met de staartpunt begint te trillen, als ik met mijn handen in de bak kom of voedsel aanbied. Nu is dit voor rattenslangen geen ongebruikelijk gedrag, maar waar mijn rode rattenslangen (*Pantherophis guttatus*) slechts sporadisch dit gedrag vertonen, is het bij mijn Chinese steppenrattenslangen vaste prik. Overigens hebben ze nog nooit geprobeerd te bijten.

De Chinezen houden er bovendien lichtelijk afwijkende 'tafelmanieren' op na. Het koppeltje geeft er duidelijk de voorkeur aan om vanuit een schuilplek de prooi te verschalken. Zodra ik ze een muis aan een pincet voorschotel (ik voeder alleen dode muizen), trekken ze zich terug onder een stronk om vervolgens toe te happen. Andere dione's stellen zich minder aan en happen gewoon toe.

from Northeast-China may attain sizes of 1.60 m (Rainer Fesser, pers. comm.). However, these sizes apply to animals of a respectable age of twenty years or older. Fesser adds that *Elaphe dione* specimens from this region have a different morphology. Therefore, one would tend to think that this form might once acquire the taxonomic status of a subspecies.

Temper

The Steppe Rat Snake is known to be an extremely inquisitive and quiet terrarium occupant. However, animals of Chinese origin are reputed to be somewhat nervous. These 'giants' among the *Elaphe diones* have a somewhat deviant temper. For example: my Chinese couple starts trembling with the tip of the tail when I put my hands into the cage, or when I offer food. This behaviour is not unusual for Rat Snakes, but whereas my Red Rat Snakes (*Pantherophis guttatus*) show this behaviour only sporadically, it is common practice with my Chinese Steppe Rat Snakes. However, they never tried to bite thus far.

Besides, the 'Chinese' have slightly different 'table manners'. The couple clearly prefers to catch prey from a hiding-place. As soon as I offer them a mouse from a pair of tweezers (I only feed dead mice), they retire beneath a stub, snapping subsequently. Other *Elaphe dione* show off less, they just snap at it.

Care

Elaphe dione is easy to care for. Since the animals remain small, (unless it concerns elder, well-nourished animals from

Verzorging

Elaphe dione stelt geen hoge eisen aan de verzorging. Omdat de dieren klein blijven (tenzij het om oudere, goed gevoede dieren uit Noordoost-China gaat), is een klein terrarium voldoende. Voor een koppeltje is een bak van 60 centimeter lang en 40 centimeter breed groot genoeg. De hoogte is niet echt van belang. Zelf houd ik mijn Chinese dieren - waarvan het mannetje inmiddels 60 centimeter is en het vrouwtje ruim 70 centimeter - in een terrarium van 60x40x70 (lxbxh). Ze maken echter niet al te veel gebruik van de hoogte van de bak. Sterker nog, ik heb de indruk dat het vrij onbeholpen klimmers zijn.

Steppenrattenslangen houden niet van hoge temperaturen. Als het kwik in het terrarium de 27 graden Celsius overschrijdt, zoeken ze het koelste plekje op om er voor pampus te gaan liggen. Deze voorkeur voor relatief lage temperaturen delen ze met veel andere Aziatische rattenslangen, zoals de mandarijnslang (*Euprepiophis mandarinus*) en de rode bamboeslang (*Oreophis porphyraceus*). Volgens Schulz liggen de optimale terrariumtemperaturen voor *Elaphe dione* overdag tussen de 20 en 28 graden Celsius en 's nachts rond de 17 graden Celsius. Een andere Duitse slangen-crack, Trutnau, houdt het op 22 tot 28 graden, terwijl Stasko & Walls een dagtemperatuur van rond de 27 graden Celsius adviseren. Gezien het enorme verspreidingsgebied en het aanpassingsvermogen van *Elaphe dione* - die nota bene te boek staat als een cultuurvolger - lijkt het mij geen enkel bezwaar de marges ruim te nemen en niet te krampachtig dagelijks dezelfde temperatuur aan te houden. Bij mij staat het ter-

Northeast-China), a small terrarium will do. For a couple a cage of 60 cm long and 40 cm wide is large enough. The height is not really important. I myself keep my Chinese animals - of which the male reached a length of 60 cm and the female of over 70 cm - in a terrarium of 60x40x70 (lxbxh), but they don't use the height of the cage too often. And what's more, I got the impression that they are quite clumsy climbers.

Steppe Rat Snakes don't like high temperatures. When the temperature in the terrarium exceeds 27 °C, they seek the coolest spot and lie down knocked up. They share this preference for relatively low temperatures with many Asian Rat Snakes, like the Mandarin Snake (*Euprepiophis mandarinus*) and the Red Bamboo Snake (*Oreophis porphyraceus*). According to Schulz the optimal temperatures for *Elaphe dione* are between 20 and 28 °C during the day and around 17 °C at night (1996). Another German snake expert, Trutnau (1979), assumes a range of 22 to 28 °C, whereas Staszko & Walls (1995) advise a day temperature of around 27 °C. In view of the enormous distribution range and adaptability of *Elaphe dione* - which, mark you, is known as a culture follower - it doesn't seem a problem to take the temperature margins wide and to avoid to stick to exactly the same day temperatures with desperate tenacity. In my house the terrarium is in the study, which is usually not heated. In July and August the temperature in the terrarium is therefore somewhat higher than say in April or October. This variation in day and night temperature is only natural. The animals only seem to feel less comfortable when it's extremely hot. Then I simply switch of the heating lamp.

rarium in de studeerkamer die, normaalgesproken, niet wordt verwarmd. Daarom is de terrariumtemperatuur in juli en augustus wat hoger dan in pakweg april of oktober. Deze variatie in dag- en nachttemperatuur is alleen maar natuurlijk. Alleen op buitengewoon warme dagen merk ik, dat de dieren zich minder prettig voelen. Dan doe ik de verwarmingslamp uit.

Voedsel

Steppenrattenslangen zijn geen moeilijke eters. Ze accepteren gretig niet al te grote muizen. Daarnaast schijnen ze dol te zijn op vogeleitjes. Daarin zijn ze overigens niet uniek, want ook de Russische rattenslang, *Elaphe schrencki*, weet eieren te waarderen. Ook vogels en hagedissen staan op het menu. Verder verschalken ze af en toe een kikkertje. Schulz meldt, dat ze soms ook insecten en slangen nuttigen (1996). Vooral de laatstgenoemde prooi zou de terrariumhouder enige zorgen moeten baren. Dat zou immers betekenen, dat *Elaphe dione* haar medebewoners zou kunnen verschalken. Maar ik heb mijn dieren nog nooit verlekkerd naar elkaar zien kijken, behalve in de paringstijd. Dan vindt de een de ander slechts in overdrachtelijke zin een lekker stuk. Overigens ontpoppen vrouwtjes zich als veel gulziger eters dan mannetjes. Dat is overigens niet zo verwonderlijk, want ze groeien uit tot aanzienlijk forsere dieren.

Kweek

Elaphe dione is in gevangenschap gemakkelijk te kweken. Wie de soort tot voortplanting wil stimuleren, moet de dieren een winterrust geven. Die kan

Food

Steppe Rat Snakes aren't picky eaters. They eagerly accept mice, which shouldn't be too big. Beside this, they seem to be fond of bird eggs. This is not a unique feature, since the Russian Rat Snake *Elaphe schrencki* also appreciates eggs. Birds and lizards are on the menu as well. For the rest they now and then catch a frog. Schulz reports that they sometimes take insects and snakes. Especially the latter prey item could be a matter of concern for terrarium keepers. For, it might mean that *Elaphe dione* could eat its co-occupants. But I never saw my animals looking keen on each other, unless in the mating-season. Then one takes the other to be a titbit in a figurative sense.

Females turn out to be much more greedy eaters than males. This is not very surprising, since females grow to considerably bigger animals.

Breeding

Elaphe dione is easy to breed in captivity. Anyone who wants to stimulate this species to reproduce, should hibernate the animals for two to four months, at temperatures between 8 and 15 °C (Schulz, 1996). Nevertheless, some keepers succeeded in breeding this species without a winter rest. Matings usually take place in spring-time, but are possible during autumn as well. In the latter case the eggs are not laid until next spring.

The number of eggs mostly fluctuates from five to seven. The oblong eggs are relatively big and have a thin shell. The short incubation period of about three

ELAPHE DIONE. Foto/Photo: Jan-Cor Jacobs

twee tot vier maanden duren, bij temperaturen tussen de 8 en 15 graden Celsius (Schulz, 1996). Niettemin zijn sommige terrarianen erin geslaagd deze soort zonder winterrust na te kweken. Paringen vinden meestal in het voorjaar plaats, maar zijn ook in het najaar mogelijk. In dit laatste geval worden de eieren pas in het voorjaar gelegd.

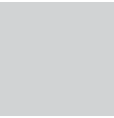
Het aantal eieren schommelt meestal tussen de vijf en de zeven. De langwerpige eieren zijn naar verhouding groot en hebben een relatief dunne schaal. Opvallend is de korte incubatietijd van ongeveer drie weken. Van der Belt geeft als incubatietijd 20 tot 32 dagen aan. Daarbij komen de eieren van zuidelijke variëteiten gemiddeld later uit, dan die van de noordelijke. Het verschil bedraagt

weeks is striking. Van der Belt reports an incubation period of 20 to 32 days. The eggs of southern forms hatch later than those of northern forms. The difference is only a few days. Even shorter incubation periods can be found in the literature. The record is thirteen days!

Young of *Elaphe dione* seldom cause trouble and usually eat small new-born mice without problems after their first shed. They are sexually mature at two years of age. Steehouder even reported that his animals already started mating before they were one year of age.

Confusingly the same

Elaphe dione from Central-China closely resembles *Elaphe bimaculata*. Many snake lovers who thought to have bought

echter maar een paar dagen. Overigens zijn in de literatuur nóg kortere tijden te vinden. Het record staat op dertien dagen!

Jonge diones leveren zelden problemen op en eten na hun eerste vervelling meestal zonder problemen pasgeboren muisjes. Als ze twee jaar oud zijn, zijn ze geslachtsrijp. Steehouder schrijft zelfs dat zijn dieren al begonnen te paren toen ze nog geen jaar oud waren.

Verwarrend hetzelfde

De in Midden-China voorkomende *Elaphe dione* lijkt sprekend op *Elaphe bimaculata*. Veel liefhebbers die ooit een *Elaphe bimaculata* dachten te kopen, bleken naderhand met *Elaphe dione* opgescheept te zitten. Of omgekeerd. Niet dat dit erg is, want beide soorten stellen dezelfde verzorgingseisen en zijn net zo leuk om te houden.

Toch is het met een geoefend oog mogelijk beide soorten van elkaar te onderscheiden. *Elaphe bimaculata* heeft verhoudingsgewijs een wat langere, smallere kop dan *Elaphe dione*. Ook in de tekening zijn wel wat verschillen te vinden. Bij *Elaphe bimaculata* zijn de vlekken op de rug afgebiesd met een duidelijke zwarte rand, terwijl dit bij de vlekken op de rug bij de Chinese *Elaphe dione* veel minder sterk het geval is. Ook de koptekening verschilt enigszins. Bij *Elaphe bimaculata* lijkt deze tekening op een V, bij *Elaphe dione* op een W of een U. Het tellen van de schubben levert over het algemeen meer zekerheid op. *Elaphe bimaculata* heeft acht tot tien infralabialia, *Elaphe dione* tien tot twaalf. Er is dus wel een overlapping!

a specimen of *Elaphe bimaculata*, appeared to be saddled with *Elaphe dione*, or the reverse. In fact this doesn't matter, since both species have similar demands for care and are equally pleasant to keep. But with a trained eye, distinguishing both species is possible. *Elaphe bimaculata* has a relatively longer, narrower head than *Elaphe dione*. There are also some differences in pattern. In *Elaphe bimaculata* the blotches on the back are bordered with a distinct black edge. Less so in the blotches of the Chinese *Elaphe dione*. The head pattern is also somewhat different. In *Elaphe bimaculata* this pattern looks like a V, in *Elaphe dione* like a W or a U. Counting the scales is more secure in general. *Elaphe bimaculata* has eight to ten infralabials, *Elaphe dione* ten to twelve. So, a certain extent of overlap is present!

**Translation from the Dutch:
Ruud de Lang.**

Literatuur

Jacobs, Jan-Cor: *Slangen*. Warffum, 2002. 2e druk 2003.

Schulz, Klaus-Dieter: *Eine Monographie der Schlangengattung Elaphe Fitzinger*. Berg, 1996.

Staszko, Ray & Walls, Jerry G.: *Das grosse Buch der Kletternattern*. Ruhmannsfelden, z.j.

Steehouder, Ton: 'Mijn kweek met *Elaphe dione*'. In *Het Terrarium*. www.repweb.nl.

Trutnau, Ludwig: *Schlangen im Terrarium*, Band 1. Stuttgart 1979.

www.elaphedione.nl - website gewijd aan deze slang.